

Artyści secesyjni wykorzystywali irysy jako motyw zdobniczy w szkle, biżuterii, grafice i tkaninach. Ich smukłe liście oraz falujące płatki pozwalały tworzyć płynne kompozycje, które łączyły dekorację z kształtem przedmiotu.

Dlaczego właśnie irysy?

Irys ma łatwą do rozpoznania sylwetkę. Wąskie, pionowe liście kontrastują z szerokimi płatkami, z których część unosi się ku górze, a część opada. Artysta mógł więc budować z jednej rośliny układ pełen różnorodnych linii, zachowując przy tym wrażenie spójności.

Secesyjnych projektantów interesowała natura, ale nie zawsze kopiowali ją dokładnie. Wydłużali łodygi, upraszczali płatki i podporządkowywali je powierzchni, którą zdobili. Kwiat pozostawał rozpoznawalny, choć jego forma stawała się bardziej płaska i dekoracyjna.

Ważny był także kierunek wzrostu rośliny. Liście prowadziły wzrok w górę, a łukowate płatki łagodziły pionowy układ. Dzięki temu irysy dobrze nadawały się zarówno do wysokich naczyń, jak i do wydłużonych paneli dekoracyjnych.

Irysy na szkle i ceramice

Na wazie lub innym naczyniu łodygi mogły wspinać się od podstawy ku brzegowi, a kwiaty rozkładać się na szerszej części brzusca. Dekoracja nie była tylko obrazkiem dodanym na gotową powierzchnię. Jej linie pomagały podkreślić profil naczynia i prowadziły wzrok wokół niego.

W szkle szczególne znaczenie miały kolor i światło. Przezroczyste lub półprzezroczyste warstwy pozwalały uzyskać subtelne przejścia barw, a rzeźbiona albo trawiona powierzchnia wydobywała zarys rośliny. Takie

możliwości wykorzystywał między innymi Émile Gallé, francuski twórca szkła związany z secesją.

Na ceramice motyw można było z kolei namalować lub zaznaczyć reliefem. Płaski wzór i wypukła dekoracja dawały odmienne efekty, lecz w obu przypadkach ważne było dopasowanie kwiatu do krzywizny naczynia.

Od biżuterii po tkaniny

W biżuterii irys mógł przyjmować niewielką, starannie uproszczoną postać. Płatki i liście tworzyły obrys ozdoby, a kolor pomagał odróżnić poszczególne części kwiatu. Materiał i skala wymagały wyboru najważniejszych cech rośliny zamiast odtwarzania każdego szczegółu.

Na tkaninach, tapetach i w grafice irysy pojawiały się jako pojedyncze motywy lub elementy powtarzalnego wzoru. Smukłe liście mogły porządkować kompozycję, natomiast kwiaty wprowadzały szersze plamy koloru. W takim układzie równie ważna jak sama roślina była przestrzeń pozostawiona między jej częściami.

Secesja chętnie łączyła sztukę z przedmiotami codziennego użytku. Irys trafiał więc nie tylko do obrazu, lecz także na rzeczy oglądane z bliska podczas zwykłych domowych czynności.

Jak rozpoznać secesyjne ujęcie irysa?

Przy oglądaniu dekoracji warto zwrócić uwagę na kilka elementów kompozycji:

1. Spójrz na linię łodygi i liści. Często jest wydłużona, płynna i prowadzi wzrok przez całą powierzchnię.
2. Przyjrzyj się płatkom. Mogą być uproszczone, ale zwykle zachowują charakterystyczny układ wzniesionych i opadających części.
3. Zobacz, jak wzór współgra z przedmiotem. Na naczyniu może podkreślać jego kształt, a na tkaninie tworzyć rytm powtórzeń.
4. Obejrzyj materiał i kolor. W szkle światło przenika przez dekorację inaczej niż przez nieprzezroczystą ceramikę lub tkaninę.

Nie każdy dawny przedmiot z irysem jest secesyjny. O stylu świadczy przede wszystkim sposób opracowania motywu oraz jego związek z formą całej kompozycji.

Przeczytaj również: dowiedz się więcej